Transformácia kultúry Slovákov v Soľanoch

Vizuálna prezentácia

Transformácia kultúry Slovákov v Soľanoch
Vizuálna prezentácia

Roman Zima

Slovenské vydavateľské centrum, Báčsky Petrovec
Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

2014

Obsah >

Transformácia kultúry Slovákov v Soľanoch
Vizuálna prezentácia

© PhDr. Roman Zima, PhD., 2014

Posudzovatelia:
Doc. PhDr. Michal Babiak, Mr.
Doc. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD.

Publikácia je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/0873/13.

ISBN 978-86-7103-418-0 (v SVC)

Obsah

Úvod	05
Soľany	07
Evanjelický cirkevný zbor	13
Spolková činnosť	19
Architektúra	25
Zamestnania	31
Gastronómia	43
Soľančania	57
Z výskumu	71
Výstavy fotografií	83
Dokumentárny film	88
Záver	90
Summary	91
Rezime	92
Literatúra a pramene	93

Cesta k *Studve*, Zima (2013)

Úvod

Spôsob osídľovania Slovákmi, multietnický a multikultúrny charakter Solian, neopakovateľná poloha a geografické podmienky, podobné aj celkom rozdielne faktory formovania kultúry dovoľujú konštatovať, že nábožensky bipolárne spoločenstvo s koreňmi na území Slovenska je neoddeliteľnou súčasťou dolnozemského slovenského sveta a zároveň je po všetkých stránkach originálne. Ambíciou prítomnej publikácie je prezentácia soľanských Slovákov a ich vzácnej kultúry na hraniciach stredoeurópskej a balkánskej kultúrnej oblasti, na križovatke kresťanstva západného a východného obradu, respektíve kresťanstva a islamu. Hovorené aj písané slovo a zároveň fotografická aj filmová/vizuálna dokumentácia sú posolstvom pre Soľany, pre celú Dolnú zem a pre Slovensko. Nech si v globalizovanom svete každý poznáva a stráži svoje kultúrne hodnoty, lebo sú tým najcennejším, čo má a čo môže ponúknuť iným, aby bolo možné porovnávať a lepšie spoznať seba.

Publikácia je rozčlenená na sedem tematických častí, ktoré sa vyprofilovali na základe výsledkov výskumu. Prvá časť je venovaná vymedzeniu Solian v rámci východnej Slavónie a charakteristike soľanských Slovákov. Druhá časť stručne pojednáva o historickom vývoji a o činnosti evanjelického cirkevného zboru. Ďalšie celky predstavujú spolkovú činnosť, architektúru, tradičné zamestnania a gastronómiu. Obsahom záverečnej tematickej časti je dokumentácia každodenného života Soľančanov. Stručná písomná charakteristika jednotlivých tematických celkov je doplnená fotografickou dokumentáciou. V bloku nazvanom Z výskumu sú definované ciele výskumnej činnosti a vizuálna dokumentácia členov výskumného tímu. K praktickým výsledkom terénneho výskumu v Soľanoch patrí fotodokumentácia. Poslúžila k príprave výstavy fotografií, nazvanej Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov. V závere publikácie je sumarizujúci dokumentárny film Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch s hodnotiacimi príhovormi autorov.

Vjazd do dediny, Zima (2013)

Soľany

Soľany sú situované v juhovýchodnej Slavónii na území dnešného Chorvátska. Administratívne sú začlenené do Vukovarsko-sriemskej župy. Časť hranice župy je totožná so štátnou hranicou s Bosnou a Hercegovinou a so Srbskom. Slováci prichádzali na územie Slavónie už v prvej polovici 19. storočia priamo z územia Slovenska. Z okolia Lučenca a z Novohradu evanjelici, z hornej Oravy a z Kysúc katolíci, ktorí sa usídľovali v Soľanoch, ale aj v Drienovciach, Strošínciach a vo Vrbani. Nie všetci súčasní soľanskí Slováci sa narodili v tejto dedine. Viacerí sa sem sťahovali za prácou alebo za účelom založenia rodiny z Báčky a zo Sriemu.
V Soľanoch okrem Slovákov žijú aj Chorváti – (väčšina), Bosniaci a Hercegovci. Je tu prevaha rímsko-katolíkov – tejto viery sú Chorváti a časť Slovákov, ktorí sú už takmer asimilovaní. Príčinou je strata slovenského bohoslužobného jazyka, následné uzatváranie etnicky zmiešaných manželstiev a používanie chorvátskeho jazyka. Náboženská identita Slovákov v Soľanoch sa priamo odzrkadľuje vo vzťahu etnickej minority a majority (O konfesionalite dolnozemských Slovákov bližšie Lenovský, 2013, s. 8-12). Slováci – katolíci tvoria s Chorvátmi – katolíkmi v určitom slova zmysle majoritu, lebo slovenskí evanjelici sú vo výraznej početnej menšine. Špecifikom soľanských evanjelikov je to, že v celom Chorvátsku sa nachádzajú iba tri slovenské evanjelické spoločenstvá – v Iloku, Radoši a v Soľanoch.
V Soľanoch sa postupom času sformovalo neopakovateľné nárečie slovenského jazyka. Evidentné sú vplyvy kysuckého, oravského a novohradského nárečia, ale aj nárečové prvky z Báčky a zo Sriemu. Pochopiteľné sú aj jazykové výpožičky z obklopujúceho srbského a chorvátskeho jazykového prostredia (O jazyku v kontexte úvah o etnicite, kultúre a interkulturalite bližšie Čukan, 2010, s. 262-269). V súčasnosti má využívanie slovenského jazyka stagnujúci charakter. Slovenský jazyk ovláda a používa najstaršia generácia. Stredná generácia jazyk ovláda pasívne, no ho používa minimálne. Mládež a deti vo väčšine prípadov slovenský jazyk neovládajú. K zlepšeniu tohto stavu napomáhajú evanjelické bohoslužby v slovenskom jazyku a kultúrne podujatia organizované miestnymi slovenskými spolkami.
Slováci v Soľanoch sú prevažne poľnohospodári, ale sú tu prítomné aj neroľnícke zamestnania, predovšetkým remeslá. Vďaka prevládajúcemu gazdovskému spôsobu hospodárenia dodnes existuje viacero kultúrnych tradícií, niektoré majú náboženský charakter. (O identite soľanských Slovákov bližšie Lenovský, 2014, s.121-152)
Významnú úlohu v zachovávaní etnických a kultúrnych tradícií majú rodinné obyčaje. V Soľanoch sú to predovšetkým praktiky pri narodení, šestonedelie, krst, prijímanie do cirkevného spoločenstva (1. sv. prijímanie, konfirmácia, birmovka), život mládeže, svadobné a pohrebné tradície (O svadobných obyčajach bližšie Lenovský, 2014, s. 155-165). Kalendárne obyčaje sú spojené hlavne s jarným cyklom – fašiangy a Veľká noc; letným cyklom – máje; zimným cyklom – vianočné a novoročné sviatky.

Východná Slavónia – Ćosić, Lunka, Vidaković 1997

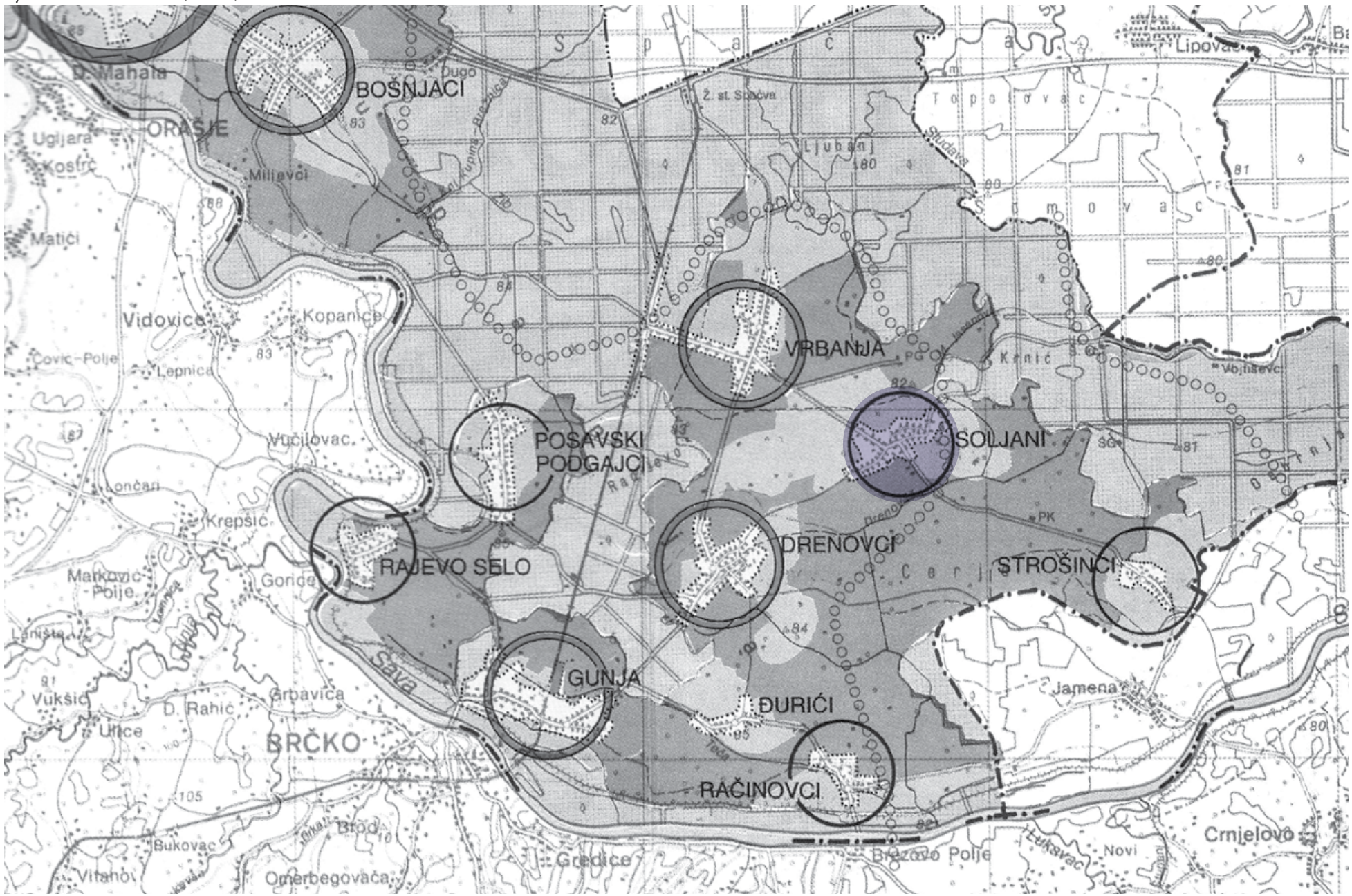

Ulica so slovenským osídlením, Zima (2013)

< Obsah >

Studva, Zima (2013)

Západ slnka nad Soľanmi, Zima (2013)

Rímsko-katolícky kostol, Zima (2013)

Ulica so slovenským osídlením, Zima (2013)

< Obsah >

Z archívu evanjelického cirkevného zboru, Zima (2013)

Evanjelický cirkevný zbor

Podmienky pre praktizovanie viery evanjelikov v Soľanoch boli od ich príchodu do Slavónie až do začiatku 21. storočia mimoriadne ťažké. Od roku 1863 patrili ako fília pod správu slovenského evanjelického cirkevného zboru Binguľa a od roku 1897 pod Šíd. V tomto období navštevoval farár svoju fíliu iba štyrikrát do roka, čo bolo nevyhovujúce. V roku 1930 začal svoju činnosť diakon Ondrej Očenáš, ktorý sa staral o chod služieb Božích a o nedeľnú školu. Prvým väčším krokom v záujme zachovania veriacich bolo postavenie novej modlitebne, kancelárskych a spoločenských priestorov. Posvätené boli 11. mája 1986. Problém absencie miestneho evanjelického farára stále pretrvával, dokonca niekoľko rokov nemali veriaci ani jedno stretnutie. Tento stav narušil vykonávanie takmer všetkých náboženských aktivít, ale aj viacerých kultúrnych tradícií. Následne medzi slovenskými evanjelikmi a katolíkmi dochádzalo k zmiešaným manželstvám a vytváraniu príbuzenských vzťahov. Od roku 1998 prichádzal raz mesačne farár alebo diakon zo Slavónskeho Brodu. Zlomovým sa stal rok 2004, kedy sa Soľany stali samostatným cirkevným zborom. 1. októbra nastúpila do služby zborovej farárky Mgr. Svetlana Vojnićová Feldyová. Od tohto momentu evanjelická cirkev plní významnú funkciu pri zachovávaní slovenského jazyka, kultúrnych tradícií, ale aj vedomia slovenskej etnickej príslušnosti. Služby Božie sa konajú pravidelne každú nedeľu a raz do mesiaca sa prisluhuje Večera Pánova. V Základnej škole Josipa Kozarca sa začalo vyučovať náboženstvo, cirkevný zbor organizuje Biblické hodiny a vyučovanie konfirmandov (o praktizovaní evanjelickej zbožnosti v Soľanoch bližšie Vojnićová Feldyová, 2014, s. 23-29). V súčasnosti má evanjelický cirkevný zbor v Soľanoch 104 členov (k 20. januáru 2014) a jeho dozorkyňou je Zuza Pradová (od roku 2012). V roku 2014 sa podarilo pani farárke – Svetlane Vojnićovej Feldyovej spolu s kolektívom z Katedry manažmentu kultúry a turizmu Filozofickej Fakulty Univerzity Konštantína Filozova v Nitre vydať prvú monografiu o Slovákoch žijúcich v Soľanoch, nazvanú – Soľany. Kultúrne tradície Slovákov v Slavónii.

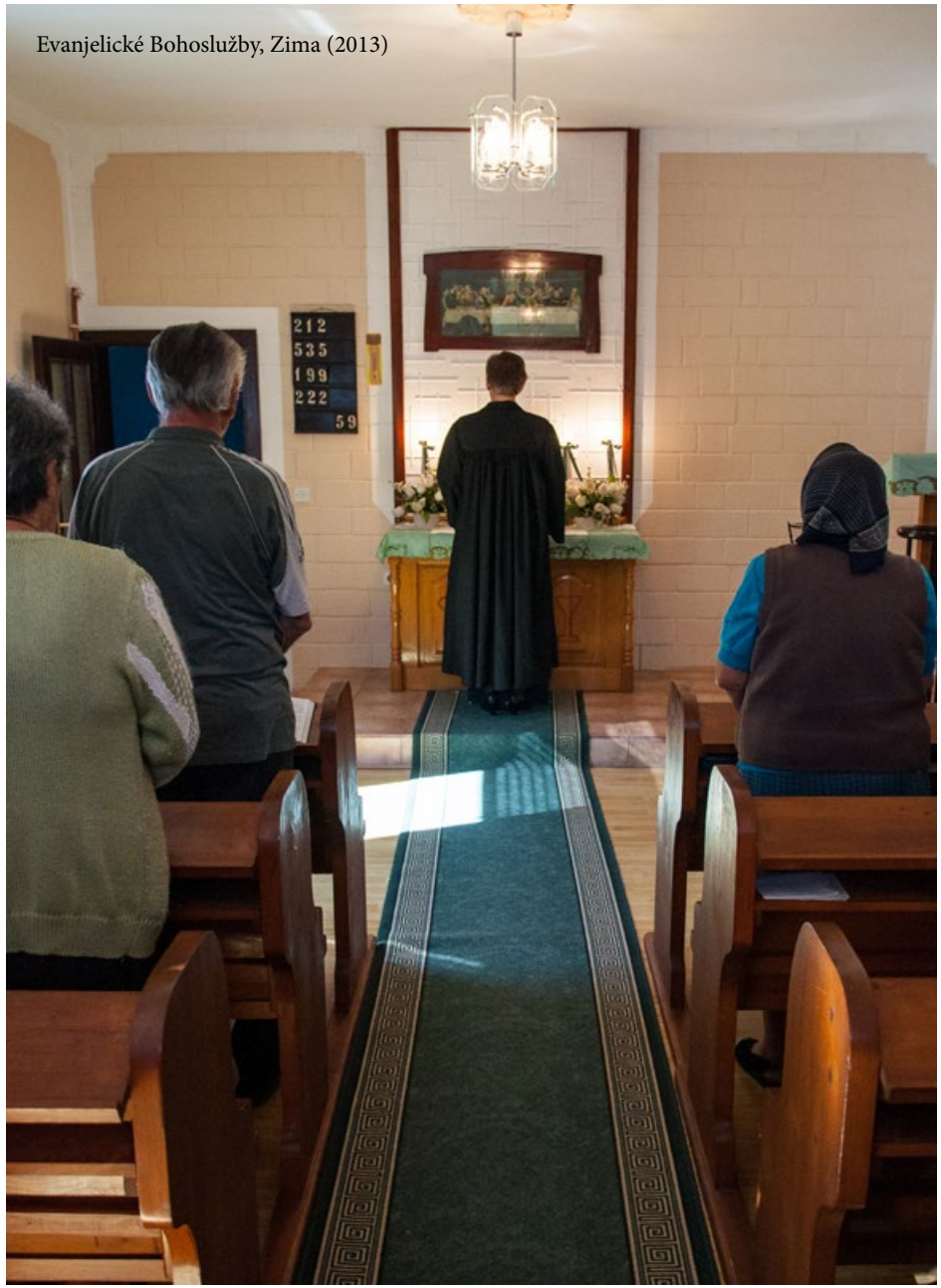

Evanjelické Bohoslužby, Zima (2013)

Svetlana Vojnićová Feldyová – zborová farárka, Zima (2013)

Evanjelické Bohoslužby, Zima (2013)

Evanjelické Bohoslužby,
Zima (2013)

Štefan Horvát na Bohoslužbách, Zima (2013)

Kázeň, Zima (2013)

Z evanjelických Bohoslužieb, Zima (2013)

Vystúpenie KUS Ondrej Pekár vo Vinkovciach – podujatie Vinkovačke Jeseni, Zima (2013)

Spolková činnosť

Spolkový život v Soľanoch je značne ovplyvnený etnickou a konfesionálnou príslušnosťou (O problematike spolkovej činnosti Slovákov na Dolnej zemi bližšie Michalík, 2012, s. 210-216). Evanjelickí Slováci sú organizovaní v Miestnom odbore Matice slovenskej v Chorvátsku a v Slovenskom kultúrno-umeleckom spolku Ondrej Pekár, pričom časť obyvateľov slovenského pôvodu rímsko-katolíckeho vierovyznania participuje na spolkovej činnosti chorvátskeho Kultúrno-umeleckého spolku Slavonija. V dedine pôsobia aj zmiešané záujmové združenia, napríklad rybári, poľovníci, futbalisti a hasiči.

Miestny odbor Matice slovenskej založil v roku 1993 Ondrej Pekár s cieľom zachovávania materin-ského jazyka, národnostných tradícií a kultúrneho dedičstva Slovákov (O spolkovej činnosť ako rozmere kultúry pozri Michalík, 2013, s. 15-20). Priestory MO MS sa nachádzajú pri budove evanjelickej modlitebne a slúžia pre potreby slovenského kultúrno-umeleckého spolku aj cirkevného zboru. V súčasnosti má MO MS okolo 60 členov. Zastrešuje aj Slovenský kultúrno-umelecký spolok, ktorého cieľom je zachovávanie a rozvoj folklóru. V spolku pôsobí zmiešaná spevácka a tanečná skupina. Folklór plní významnú rolu pri rozvíjaní kontaktov s Krnčou (O medzilokálnych kontaktoch bližšie Čukan, 2014, s. 95-119). Prostredníctvom činnosti vo folklórnej skupine sa soľanskí Slováci stretávajú s inými folklórnymi telesami v rámci Chorvátska, Vojvodiny aj Slovenska, majú možnosť porovnávať sa a uvedomiť si svoju kultúrnu výnimočnosť.

Oltárny krúžok žien bol založený v roku 2008. Jeho úlohou je udržiavať kostol a jeho okolie. Ženy sa starajú aj o prípravu kostola na Služby Božie a na rôzne iné sviatočné príležitosti. Venujú sa spievaniu nábožných piesní, modleniu. Navštevujú a pomáhajú chorým a starším ľuďom z dediny.

Oficiálny dátum vzniku Spoločenstva športových rybárov Šťuka – Sportska ribolovna udruga „Štuka“ nie je známy. Rybári sa združujú vo vlastnom rybárskom dome na Studve, ktorá ja vzdialená približne päť kilometrov od Solian. Rybársky dom bol postavený v rokoch 2006 – 2011. Dom nie je len miestom oficiálnych stretnutí rybárov, ale jeho okolie plní hlavne funkciu miesta pre voľnočasové aktivity rodinám s deťmi. V okolí sa nachádza detské ihrisko – rôzne preliezky, pieskovisko, ale aj drevené lavičky, stoly a ohniská pre rodinné pikniky a pobyty pri vode v prírode. Materálno-technické zabezpečenie rybárskeho domu je veľmi dobré. Vybavený je kuchyňou, veľkou vnútornou pecou, vodovodom, vykurovaním a priestrannou spoločenskou miestnosťou. Členovia rybárskeho združenia sa delia na aktívnych (s rybárskym lístkom) a pasívnych (len členovia). Celkový počet členov v družstve je 82, z toho 52 dospelých a 30 detí (údaj z roku 2013).

Zo skúšky folklórnej skupiny KUS Ondrej Pekár – nácvik sólového spevu, Zima (2013)

Tanečný nácvik, Zima (2013)

Hudobná skupina, Zima (2013)

Slovenskí členovia združenia sú: Zlatko Jurik, Dragan Jurik, Mata Jurik, Palko Ožvát, Janko Ožvát, Andrija Ožvát. Bývalými členmi združenia športových rybárov boli: Tomo Čajko, Tomislav Fabric, Željko Fabric, Ilija Jurik, Miško Ožvát, Števo Ožvát, Vladimir Pekar, Vladimir Poljak, Ivan Pravda, Pavel Rojka, Janko Šproch, Miroslav Šproch, Vlado Šproch, Ďuro Špurga.

Prvá zmienka o poľovníctve siaha do obdobia pred 1. svetovou vojnou, no začiatky organizovaného poľovníctva spadajú do obdobia po 2. svetovej vojne. Členovia Poľovníckeho združenia Sokol – Lovačko društvo „Soko“ sa stretávajú v tzv. nástrešnici (drevostavba), ktorá je neďaleko Studvy. Lov sa sústreďuje najmä v soľanskom chotári – v lesných porastoch okolo Studvy. Žijú tu jelene, srny, divé svine, bažanty a prepelice. Zo škodnej zveri sa tu vyskytujú najmä líšky, jazvece a čagale. Celkový počet členov združenia je 40. Slovenskí členovia združenia sú: Tomo Čajko, Josip Fabric, Janko Francisty, Goran Pravda, Vladimir Pekar, Vladimir Poljak, Ilija Pravda, Janko Ožvát a Palko Ožvat.

Prvý futbalový klub „Zora“ bol založený v roku 1932. Zakladajúcimi členmi boli: Jano Čuha, Petar Fabric, Andrija Henželj, Petar Henželj, Ivan Jurik, Jakob Jurik, Miško Kardelj, Pavao Kardelj, Vinko Lacko, Josip Martiš, Marijan Martiš, Miško Poljak, Toma Pšenko, Ivan Špoljar a Janko Vozar. Približne v roku 1963 dochádza k registrácii súčasného klubu Futbalový klub Slavónia Soľany – Nogometni klub „Slavonija“ Soljani. Následne bol klub zaradený do súťažnej skupiny v rámci okresu Županja. Najväčšie úspechy dosiahli futbalisti v rokoch 1979 a 1988, kedy sa klub umiestnil v súťaži na prvom mieste.

Dobrovoľný hasičský zbor – Dobrovolno vatrogasno društvo – bol založený v roku 1949. Na jeho založení sa podieľali aj dvaja Slováci – Ivan Šipek a Jozef Falťan. V súčasnosti má 30 členov, z ktorých je 5 Slovákov. Medzi základné aktivity hasičov patrí predovšetkým preventívna protipožiarna činnosť, pohotovostná služba (zvlášť v období žatvy), hasenie požiarov v dedine a pomoc pri záplavách. Hasiči sa sústreďujú v hasičskom dome, ktorý bol postavený v rokoch 1984 – 1990. Väčšiu časť domu tvoria technické priestory – sklad nástrojov a náradia, garáž a šatňa. Súčasťou budovy je aj spoločenská miestnosť, ktorá slúži na stretávanie hasičov (O spolkovej a záujmovej činnosti v Soľanoch bližšie Michalík, 2014, s. 201-228).

Vystúpenie KUS Ondrej Pekár vo Vinkovciach, Zima (2013)

Stanica Dobrovoľného hasičského zboru v Soľanoch, Zima (2013)

Lovecká zbierka Toma Čajka,
Zima (2013)

Soľanský lovec
Tomo Čajko,
Zima (2013)

Slavonija Soljani, Zima (2013)

Dekorácia v izbe, Zima (2013)

Architektúra

Tradičná architektúra v Soľanoch sa vyvíjala v konkrétnom geografickom prostredí. Okrem geografickej polohy mali vplyv na charakter staviteľstva v prvom rade prírodné podmienky, ale aj hospodárske a spoločenské pomery. Odrazili sa najmä v používaných stavebných materiáloch a aplikovaných stavebných technikách (o transformácii tradičnej architektúry v Soľanoch bližšie Kurpaš, 2014, s. 67-94). Zaujímavým príkladom je absencia obytných a hospodárskych objektov z nepálenej tehly – v dedine fungovali až dve tehelne – Ožvátova a Pravdova. Obe vznikli pomerne skoro – začiatkom 20. storočia, čo malo za následok ústup nepálenej tehly ako stavebného materiálu a aj domov s drevenou rámovou alebo stĺpovou konštrukciou. V Soľanoch absentujú aj nabíjané domy (porovnaj Kurpaš, 2013, s. 220-247). Ich neprítomnosť je daná dvoma faktormi: oblasť je charakteristická vysokou hladinou spodnej vody, ktorá by tento druh stavebného materiálu, respektíve stavebnej techniky rýchlo znehodnocovala – podzemné vody v jarnom a jesennom období vystúpili na takú úroveň, že nabíjané múry vlhli a tým narúšali statiku stavby; druhým faktorom, ktorý znemožňoval výskyt nabíjaných domov, bola veľmi sypká hlina na to, aby si udržala potrebnú konzistenciu a štruktúru. Ďalším stavebným materiálom bolo drevo – najmä dubové, topoľové a brestové. Drevené domy boli vo väčšine prípadov omazané hlinou, prípadne boli drevené rámy vyplnené murovanou válkovou výplňou. Išlo najmä o objekty majiteľov s nižším sociálnym statusom.

V rámci priestorového členenia sa v Soľanoch vyskytujú dva typy – štvordielny murovaný dom s obytnými priestormi radenými za sebou a tzv. dom na kľúč. Štvordielny murovaný dom dispozične vychádza z priestorového členenia trojpriestorového domu – izba, pitvor, komora. Vzniká tu zadná izba, ktorá nahradila komoru a tá bola pristavaná za ňou. Pitvor bol funkčne zmenený na kuchyňu a funkcia prednej izby zostala zachovaná. Predná izba bola jediným vykurovaným priestorom a okná smerovali do ulice. Izby boli radené za sebou v poradí – predná izba, kuchyňa, zadná izba a komora. Ďalším typom stavby je dom na kľúč, kde pôdorys domu pripomína tvar kľúča alebo písmena L. Priestorové členenie je odlišné od predchádzajúceho typu domu orientáciou dvoch izieb do ulice – obývacej izby a spálne. Dom na kľúč je v niektorých prípadoch spojený s murovanou bránou, tzv. amforou. Pre oba typy domov sú charakteristické verandy, situované po pozdĺžnej osi a rovnobežne s dvorom. Verandy chránili múry pred vlhnutím. Boli otvorené alebo uzavreté.

Martišov dom, Zima (2013)

Dom na kľúč – pohľad z ulice, Zima (2013)

Dom na kľúč – pohľad
zo dvora, Zima (2013)

Neodmysliteľnou súčasťou poľnohospodárskych usadlostí sú dlhé a uzatvorené hospodárske dvory. Za hospodárskym dvorom sa nachádza už len záhrada. Súčasťou dvora sú napríklad chlievy, maštale/ stajne, sušiarne na kukuricu – čardaky, udiarne, šopa na poľnohospodárske mechanizmy a náradie. Hospodárske budovy majú jedinečný charakter. V iných obciach na Dolnej zemi sa pri stavbe hospodárskych budov využíva najmä drevo ako ekonomicky menej náročný stavebný materiál. Soľany sú charakteristické využívaním kvalitnejších, no hlavne odolnejších stavebných materiálov. Išlo najmä o pálenú tehlu, ktorá bola v prípade Solian dobre dostupná. Špecifickým prvkom hospodárskych objektov nie je len využívaný stavebný materiál, ale aj ich technické a priestorové riešenie (o význame zachovávania špecifík tradičnej architektúry pre rozvoj v cestovnom ruchu bližšie Kurpaš – Ondrejka, 2012, s. 19-23). Príkladom sú napríklad sýpky nad hospodárskymi budovami – hlavne nad maštaľou. Sýpka bola vetraná latkovým stropom a viacerými dvierkami smerujúcimi do dvora, ktoré slúžili na vetranie aj na sypanie obilia. Charakteristickým prvkom soľanského hospodárskeho dvora sú aj vysoké murované udiarne a vahadlové studne.
Tradičná soľanská architektúra je zaznamenaná na obrazovej dokumentácii.

V spálni u Capjakov, Zima (2013)

Hospodársky dvor u Okanovićov, Zima (2013)

Sýpka u Janka Horváta, Zima (2013)

Síčov sálaš, Zima (2013)

Udiareň u Janka Horváta, Zima (2013)

Zber sóje u Síčov, Zima (2013)

Zamestnania

Najdôležitejším zdrojom obživy Slovákov na Dolnej zemi je vo všeobecnosti poľnohospodárstvo (O tradičných zamestnaniach Slovákov na Dolnej zemi bližšie Šusteková, 2008). Nie je tomu inak ani v Soľanoch. Vyhovujúca klíma a kvalitná pôda sú dôvodom, prečo v dedine pretrvalo ako hlavné zamestnanie práve poľnohospodárstvo. Slováci po príchode do východnej Slavónie kupovali pôdu od chorvátskych hraničiarov. Mnohí Slováci sa sťahovali do Solian z Vojvodiny práve preto, že pôda tu bola podstatne lacnejšia. Roľníci sa zameriavali najmä na pestovanie obilnín, kukurice, zemiakov, melónov, tekvice, kapusty a zeleniny. Z technických plodín to bolo konope, cirok, mak a kŕmna repa. Dnes sa do popredia dostáva pestovanie sóje, slnečnice, cukrovej repy a repky olejky. Doplnkovým zdrojom obživy je ovocinárstvo – v Soľanoch pestujú predovšetkým slivky, duly, jablká, hrušky, čerešne a višne. Významnú súčasť poľnohospodárskej produkcie tvorila živočíšna výroba. Chovali sa najmä ošípané, hovädzí dobytok, ovce, hydina – sliepky, husi a kačice. Poľnohospodárske nadprodukty predávali Soľančania na neďalekých jarmokoch, najmä v Drienovciach, vo Vrbani a v Guni. V obci pôsobili aj mnohí remeselnícki majstri slovenského pôvodu. Predovšetkým kováči (napríklad Ondrej Fabricy, Mišo Fabric, Števo Fabric, Jozef Merky, Fraňo Prašel), murári (Jozef Capjak a jeho synovia; Vincent Lacko, Ondrej Špurga a ďalší), tesári (Ondrej Fabric a syn), debnári (Janko Macko a synovia), pekári (Paľo Milec, Števo Pekár a syn, Miško Ožvát) a mlynári (Ondrej Guča). Slováci sa venovali tiež krajčírstvu, garbiarstvu a obuvníctvu. V Soľanoch boli aj slovenskí krčmári (Marko Molnár) a obchodníci (Tomo Čajko, Tomo Habuda, Ďuro Roška). Do Solian prichádzali slovenskí drotári a sklenári z Kysúc a Oravy (O podomových obchodníkoch bližšie Šusteková, 2008). Svoje služby a výrobky ponúkali v dedine aj v jej širšom okolí. Medzi známe drotárske rodiny patrili Dadikovci, Henzeljovci, Jakubíkovci, Juríkovci a Račekovci. Sklenármi boli Fajerovci, Habudovci, Prašelovci, Pšenkovci a Siekeľovci. Slováci vlastnili aj spomínané tehelne –väčšiu bratia Ožvátovci a menšiu Pravdovci. K doplnkovým zamestnaniam patrila práca v lesoch, najmä drevorubačstvo a povozníctvo, poľnohospodárske sezonárstvo, včelárstvo alebo chov priadky morušovej. Menej častými doplnkovými zamestnaniami bolo košikárstvo, tkáčstvo a metlárstvo. K typickým ženským prácam patrilo hlavne spracovanie rastlinných vlákien a tkanie, páranie peria a vyšívanie (O tradičných zamestnaniach v Soľanoch bližšie Kontriková Šusteková, 2014, s. 31-66).

Lámanie kukurice u Pravdov, Zima (2013)

Zbieranie kukurice, Zima (2013)

Sekanie šúšťa, Zima (2013)

Viazanie snopov,
Zima (2013)

Zozbieraná úroda, Zima (2013)

Zber sóje u Síčov, Zima (2013)

Zber sóje, Zima (2013)

Čakanie na násyp, Zima (2013)

Násyp sóje na vlečku, Zima (2013)

Príchod z prác na poli, Zima (2013)

Kopanie zemiakov u Čajkov, Zima (2013)

Miroslav Roška pri včelách, Zima (2013)

< Obsah >

Veľkochov svíň u Čuhov, Zima (2013)

V chlieve u Čuhov, Zima (2013)

Kŕmenie svíň u Čuhov, Zima (2013)

Štiepanie dreva,
Zima (2013)

Štiepanie dreva, Zima (2013)

Ukladanie dreva,
Zima (2013)

Štiepanie dreva u Horvátov, Zima (2013)

Mäsové výrobky Ondreja Čuhu,
Zima (2013)

< Obsah >

Gastronómia

Tradičná strava Slovákov v Soľanoch bola formovaná a modifikovaná viacerými vplyvmi. Dôležitým faktorom bol kontakt s miestnym obyvateľstvom, predovšetkým s Chorvátmi, Srbmi, menej s Nemcami a prisťahovalcami z Bosny a Hercegoviny. Druhým faktorom, ovplyvňujúcim charakter gastronómie, bolo zameranie poľnohospodárskej výroby. Tieto vplyvy mali za následok prienik nových jedál, ktoré nepatria k tradičným slovenským (Porovnaj Šusteková, 2011, s. 157-176). Základom stravy boli rastlinné produkty – obilniny, zemiaky, zelenina a strukoviny. K jedlám z múky a zeleniny dodnes patria opekance, pirohy, rezance, pečená kyslá kapusta a sárma. Medzi obľúbené polievky patrí krumpľová, kyslá kapustová a nedeľná slepačia polievka – supa, rajštiačka. Avšak dôležitú úlohu zohrávala aj živočíšna strava, lebo v Soľanoch dodnes chovajú ošípané, hydinu – sliepky, husi, kačice a v porovnaní s predchádzajúcimi desaťročiami je na ústupe chov oviec. Mäso sa konzumovalo najmä v nedeľu, počas sviatkov, kirbajov alebo slúžilo ako odmena pre sezónnych robotníkov. K súčasným tradičným jedlám z mäsa patria fašírané šnicle, studeňja, zabíjačkový paprikáš a zajac na kyslo. Základnou tekutinou/nápojom bola voda. Medzi obľúbené nápoje patrí tiež káva – najmä biela raňajková a čaje z liečivých rastlín. Z alkoholických nápojov sa najčastejšie konzumuje domáca pálenka alebo víno (Recepty tradičných soľanských jedál bližšie Kontriková Šusteková, 2014, s. 192-197).

Technologické postupy prípravy jedál boli veľmi rozmanité. Každodenným a najrýchlejším spôsobom je dodnes varenie polievok, omáčok a mäsa. Varilo sa najmä v murovanej peci. K obľúbeným technologickým postupom patrilo aj pečenie. Piekol sa primárne chlieb z pšeničnej alebo pšenično-ražnej múky. Často zemiaky, mäso a opekance ako hlavné jedlá, v nedeľu alebo počas sviatkov koláče. Obľúbeným pečeným pokrmom boli placky z chlebového cesta. Podávali ich so škvarkami, kyslou kapustou alebo iba s cesnakom a masťou. Aby potraviny vydržali čo najdlhšie, využívali gazdiné sušenie, konzervovanie – zaváranie, kvasenie alebo údenie. Sušilo sa hlavne ovocie a liečivé rastliny, ktoré skladovali na vetraných miestach v plátenných vreckách. Sušené ovocie sa konzumovalo počas zimných sviatkov suché alebo varené vo vode. Z byliniek ženy vyvárali rôzne liečivé odvary. Konzervovanie a zaváranie bolo aktuálne pri zelenine. Zeleninu naložili do sklenených pohárov a sterilizovali. Výnimkou je kapusta, ktorá sa nakladala nastrúhaná do drevených sudov a nechala sa kvasiť. Technika varenia sa využívala napríklad aj pri varení lekváru alebo kompótov. Lekvár sa varí najmä slivkový, višňový, čerešňový alebo kombinovaný/miešaný. Kompóty sa pripravujú tiež zo sliviek, čerešní a višní. Mäso sa skladovalo najmä údením, zalievaním do masti alebo nasolením.

Aj stolovanie malo v tradičnej roľníckej rodine svoje náležitosti. Stolovalo sa hlavne v pitvore. Gazda sedel za vrchom stola, vedľa neho synovia, nevesty a dcéry. Gazdiná sedela na kraji a malé deti pri peci. Pred jedlom gazda predniesol krátku modlitbu. (O kulinárnych tradíciách v Soľanoch bližšie Kontriková Šusteková, 2014, s. 167-191).

Obíjanie sliviek u Pravdov, Zima (2013)

Zbieranie sliviek u Pravdov, Zima (2013)

Triedenie sliviek u Síčov, Zima (2013)

Príprava sliviek na varenie lekváru
u Pravdov, Zima (2013)

Varenie slivkového lekváru
u Rojkov, Zima (2013)

< Obsah >

Varenie slivkového lekváru u Francistov, Zima (2013)

Chladnutie slivkového lekváru, Zima (2013)

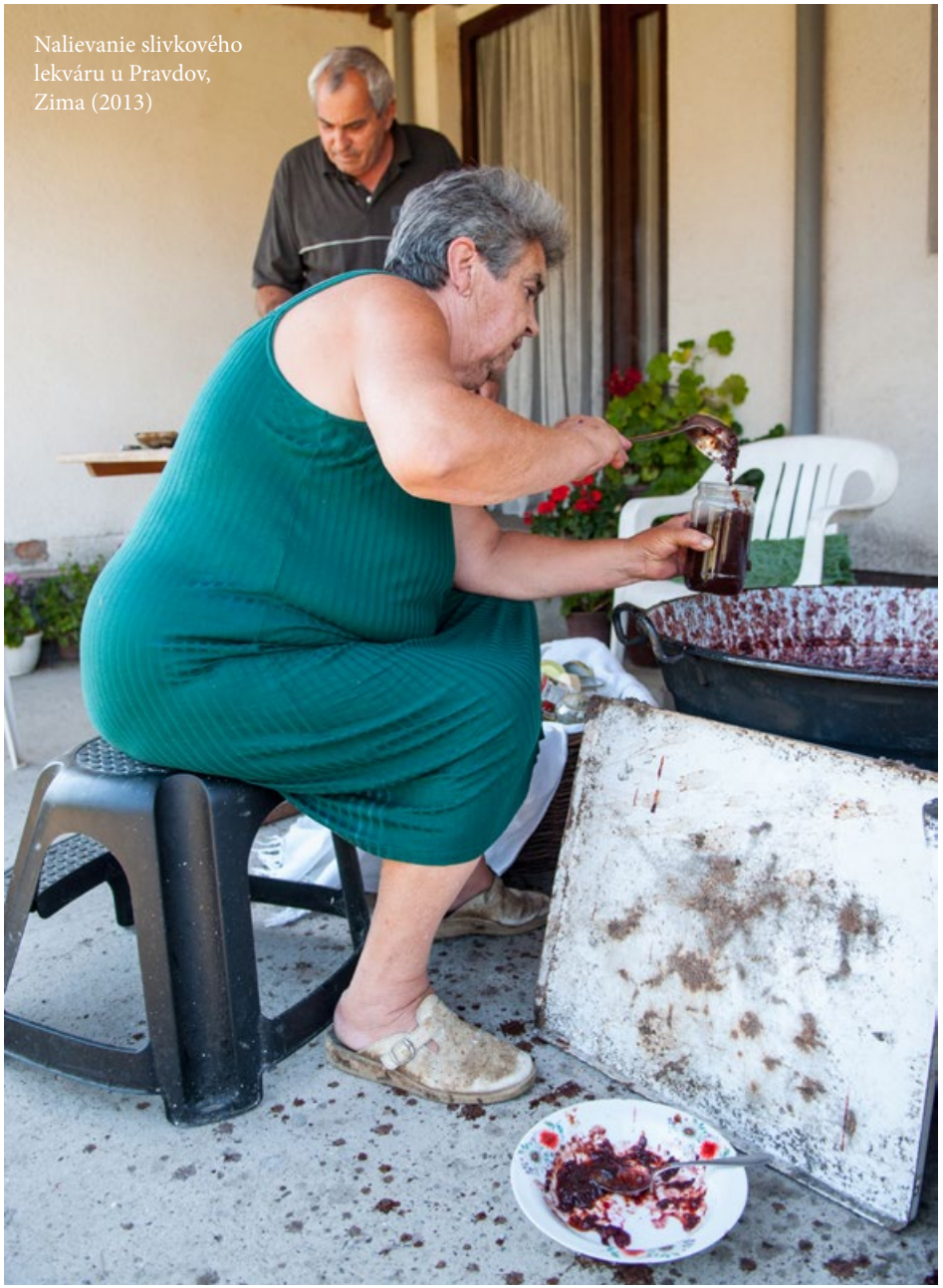

Nalievanie slivkového lekváru u Pravdov, Zima (2013)

Zaváranie sliviek u Síčov, Zima (2013)

Sušenie papriky u Pravdov, Zima (2013)

Sušenie sliviek u Okanovićov,, Zima (2013)

Varenie rajčinového pretlaku u Síčov, Zima (2013)

Spracovanie uvarených rajčín u Síčov, Zima (2013)

Príprava cesta v pekárni, Zima (2013)

Váženie cesta, Zima (2013)

Miesenie cesta, Zima (2013)

Valkanie cesta, Zima (2013)

Vyberanie z pece,
Zima (2013)

Sádzanie
do pece,
Zima (2013)

Predaj chleba z auta,
Zima (2013)

Pečenie prasiat v pekárni pred *kirbajom*, Zima (2013)

Upečené prasa, Zima (2013)

Príprava na pálenie u Pekárov, Zima (2013)

Kotol v pálenici, Zima (2013)

Nalievanie kvasu do kotla u Pekárov, Zima (2013)

Meranie objemového percenta alkoholu u Síčov, Zima (2013)

Janko Šproch pri pálení pálenky, Zima (2013)

Jaroslav Čukan pri ochutnávke pálenky u Síčov, Zima (2013)

Janko Šproch, Zima (2013)

Soľančania

Štefan Horvát, Zima (2013)

Ana Horvátová, Zima (2013)

Katarína Capjaková rod. Borić, Zima (2013)

Anka Leutar, Zima (2013)

Julka Čajková, Zima (2013)

Ana Síčová, Zima (2013)

Zuzana Pravdová, Zima (2013)

Kata Capjaková rod. Poliaková, Zima (2013)

Obsah

Ivka Čajková, Zima (2013)

Erka Martišová, Zima (2013)

Pavel Rojka, Zima (2013)

Pavel Síč, Zima (2013)

< Obsah >

Kata Capjaková a Ivana Kontriková Šusteková, Zima (2013)

< Obsah >

Z výskumu

Fotografická a filmová dokumentácia sa stávajú významnou súčasťou výskumu. Výstupy týchto metód sú rovnocenným materiálom k písomnými dokladom. Ich primárnym cieľom v kontexte výskumu na Dolnej zemi je skompletizovať obraz o spôsobe života a kultúre vo vidieckom aj prímestskom prostredí, v rôznych geografických podmienkach, sociálnych, profesijných, konfesionálnych a etnických kontextoch. V prípade Solian išlo hlavne o získanie informácií o málo známom spoločenstve a následné vytvorenie obrazu, ktorý reflektuje kultúrne špecifiká Slovákov v tejto multikultúrnej dedine. Na dosiahnutie cieľa bol uskutočnený desaťdňový kolektívny terénny výskum s využitím neštandardizovaného rozhovoru, nezúčastneného aj zúčastneného pozorovania a štúdiom v archiváliı. Súčasťou výskumu bola aj fotografická a filmová dokumentácia. Fototodokumentácia výskumného tímu a jeho práce v Soľanoch je zverejnená v tejto kapitole.

Sekundárnym cieľom výsledkov dokumentácie je – 1. nahradenie podrobných opisov jednotlivých úkonov, t. j. priblíženie ich atmosféry, ale aj – 2. prezentácia spoločného kultúrneho dedičstva a – 3. zachovávanie vedomia etnickej príslušnosti obyvateľov slovenských dolnozemských enkláv a diaspór (O dolnozemských enklávach bližšie Čukan, 2012 s. 15-20). Na dosahovanie posledných dvoch cieľov je možné využiť kombináciu rôznych nástrojov marketingu. Ideálnou kombináciou v tomto prípade je spojenie dobre definovaných reklamných nástrojov (tlačené materiály, tlačové médiá, internet), nástrojov public relations (tlačové správy) a špecifík event marketingu (podujatie ako produkt).

Event marketing sa dá definovať ako činnosť, ktorej podstatou je „event“ (udalosť, zážitok, predstavenie). V slovenskom ekvivalente sa môžeme stretnúť i s pojmom „zážitkový marketing“. Ide o zážitky, ktoré majú vyvolať psychické podnety podporujúce image inštitúcií. Event marketing využíva emócie v marketingovej komunikácii a sústredí sa na fakt, že ľudia si najlepšie zapamätajú to, čo prežijú; v prípade dokumentácie kultúrnych tradícií v Soľanoch je to napríklad výstava fotografií spojená s odbornou prednáškou alebo premietaním dokumentárneho filmu.

Public relations je možné charakterizovať ako spôsob komunikácie medzi inštitúciou (kultúrnou, vzdelávacou...) a skupinami (verejnosťou), ktoré rozhodujú o úspechu alebo neúspechu danej organizácie. (Bližšie Králičeк – Král, 2011, s. 115.) Ide o súbor nástrojov, ktorých primárnou úlohou je zlepšiť imidž inštitúcie. Medzi najčastejšie nástroje public relations patrí napríklad vydávanie tlačových a výročných správ, odborných publikácií, prezentácia v médiách, tlačové konferencie, prípadne rozličné udalosti, podujatia ako napr. výstavy, prezentácie výsledkov práce. Inštitúcie vo väčšine prípadov svoje aktivity orientujú na rozhodujúce skupiny verejnosti (abonenti, darcovia, sponzori, experti, médiá, návštevníci alebo potenciálni návštevníci). (Bližšie Johnova, 2008, s. 221-222) Public relations aktivity predstavujú najlacnejší a najúčinnejší nástroj komunikácie neziskových organizácií.

Praktické príklady z výsledkov výskumu so zameraním na fotografickú a filmovú dokumentáciu sú uvedené v kapitolách Výstavy fotografií a Dokumentárny film. V prípade prezentovania výsledkov vizuálnej dokumentácie nie je zámerom zlepšiť imidž Katedry manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre, ale čo najpresvedčivejšie priblížiť špecifickú kultúru dolnozemských Slovákov.

Ján Horvát a Jaroslav Čukan – štiepanie dreva, Zima (2013)

Jaroslav Čukan u Francistov, Zima (2013)

Jaroslav Čukan z evanjelických Bohoslužieb, Zima (2013)

Ladislav Lenovský u Pravdov, Zima (2013)

Ladislav Lenovský a Ana Horvátová, Zima (2013)

Boris Michalík a Anka Leutar, Zima (2013)

Boris Michalík pri varení lekváru u Rojkov, Zima (2013)

Boris Michalík u Čajkov, Zima (2013)

Ivana Kontriková Šusteková a Zuzana Pravdová, Zima (2013)

Ivana Kontriková Šusteková u Capjakov, Zima (2013)

Michal Kurpaš
a Pavel Síč,
Zima (2013)

Michal Kurpaš a Štefan Horvát, Zima (2013)

Výstava fotografií – Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov
v Etnografickom múzeu SNM v Martine, Zima (2013)

Obsah

Výstavy fotografií

Katedra manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre sa prezentovala už viacerými tematickými výstavami fotografií. Jednou z nich je aj výstava Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov, ktorá bola doposiaľ realizovaná v Galérii MLYNY (Nitra), v Etnografickom múzeu SNM (Martin) a v Groteska Art Caffe (Poprad). Fotografie z terénneho výskumu v Soľanoch boli prezentované v Martine a v Poprade. Vernisáž výstavy v Etnografickom múzeu SNM v Martine sa uskutočnila 16. októbra 2013. Otvorenie výstavy začalo prednáškou profesora Jaroslava Čukana o etnokultúre dolnozemských Slovákov, ktorá plynule prešla do voľnej diskusie. Súčasťou výstavy bola aj prezentácia publikácie Slováci v Srbsku z aspektu kultúry za účasti Anny Tomanovej Makanovej – predsedníčky Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku a autoriek publikácie Miliny Sklabinskej a Kataríny Mosnákovej z Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v Novom Sade. Výstava v Martine bola prístupná širokej verejnosti do 10. novembra 2013.

Vernisáž výstavy v Groteska Art Caffe v Poprade sa konala 19. novembra 2013. Výstavu otvoril vedúci oddelenia kultúry MsÚ v Poprade Rudolf Kubus za prítomnosti autorského kolektívu. Súčasťou výstavy bolo premietanie dokumentárneho filmu s názvom Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch. Výstava v umeleckej kaviarni Groteska trvala do 6. decembra 2013.

Obrazový materiál k výstave bol zhromaždený prostredníctvom terénnych výskumov pracovníkov Katedry manažmentu kultúry a turizmu Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v slovenských minoritných spoločenstvách na území Maďarska, Chorvátska, Rumunska a Vojvodiny v Srbsku od polovice 90. rokov minulého storočia.

Kolonizácia obyvateľov z územia dnešného Slovenska do južnejšie situovaných uhorských žúp trvala od 17. storočia do 1. polovice 20. storočia. Po skončení tureckej expanzie poskytlo vyplienené územie dostatok pôdy na stavbu obydlí, na pestovanie poľnohospodárskych plodín a pasenie dobytka. Zo severu na juh migrovali Slováci z rôznych regiónov. Odlišovali sa vierovyznaním, rôznorodou kultúrnou výbavou aj nárečiami. V hornatom Zadunajsku, pod Pilišom, v Bihorských horách aj na nedozerných dolnozemských rovinách, prišli do iného geografického prostredia, kde našli maďarských, rumunských, srbských, chorvátskych, bulharských alebo aj nemeckých susedov. Všetky tieto faktory prispeli k formovaniu neopakovateľných kultúrnych systémov, ktorým zodpovedajú výnimočné, archaické a stále živé varianty maďarskej, rumunskej, bulharskej alebo „juhoslovanskej“ slovenčiny. Dolnozemské slovenské kultúrne tradície patria do klenotnice kultúry Slovákov a predstavujú mimoriadne bohatstvo štátov, ktoré sú ich novou domovinou.

Autori fotografií výstavy Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov:
Prof. PhDr. Jaroslav Čukan, CSc., Doc. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD.,
Doc. PhDr. Boris Michalík, PhD., PhDr. Michal Kurpaš, PhD.,
PhDr. Roman Zima, PhD.

Výstava fotografií, Zima (2013)

Prednáška k výstave – Jaroslav Čukan, Zima (2013)

Ukážka tlačovej správy,
grafický návrh – Zima (2013)

Ukážka plagátu,
grafický návrh – Zima (2013)

Výstava fotografií – Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov
v Etnografickom múzeu SNM v Martine, Zima (2013)

Výstava fotografií – Kultúrne tradície dolnozemských Slovákov
v Groteska Art Caffe v Poprade, Zima (2013)

< Obsah >

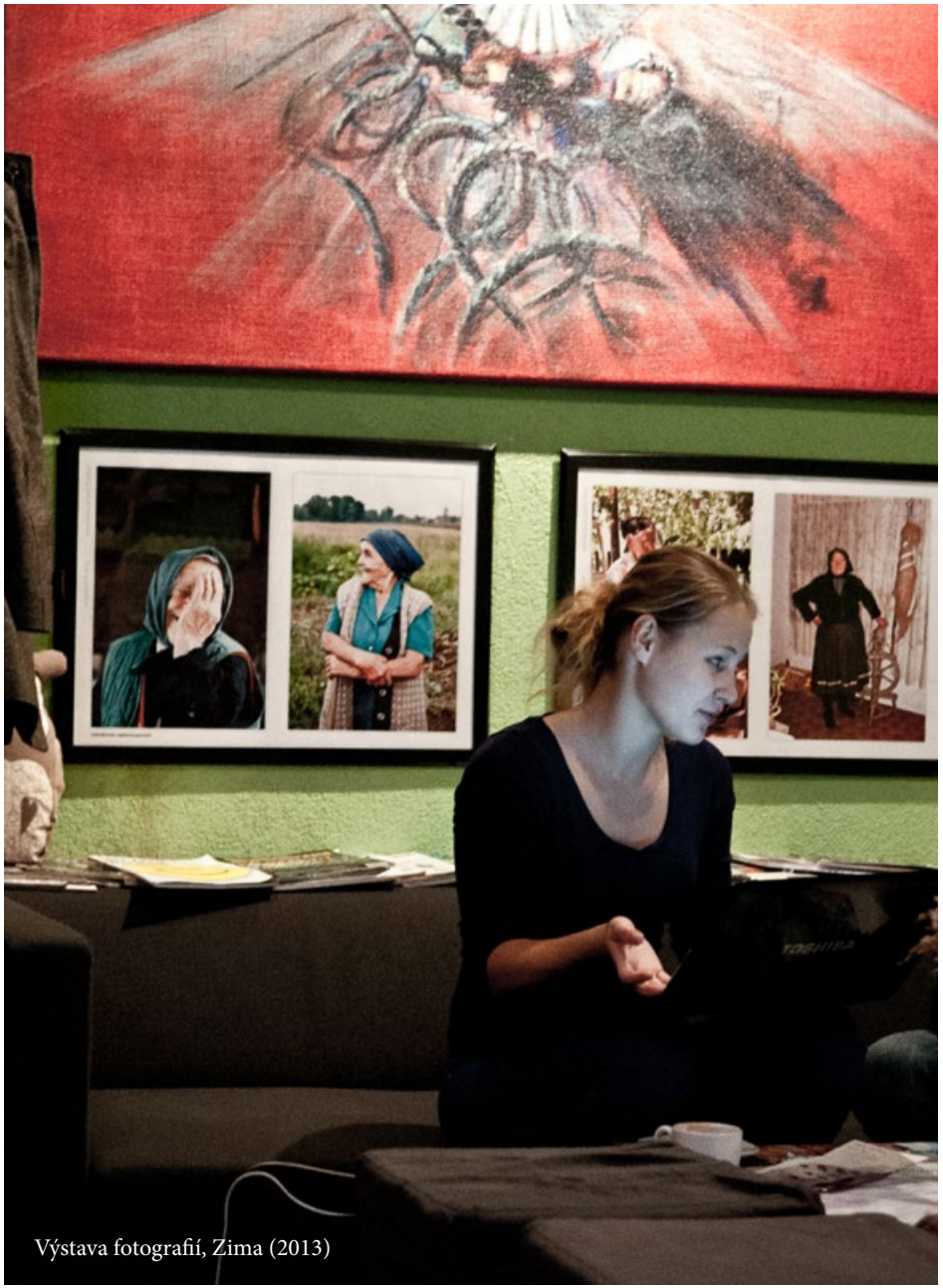

Výstava fotografií, Zima (2013)

Výstava fotografií, Zima (2013)

Premietanie dokumentárneho filmu – Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch, Zima (2013)

SOĽANY

Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch

Dokumentárny film – Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch, Zima (2013)
Umiestnenie na internete: https://vimeo.com/78830100
Dokumentárny film spustíte kliknutím na obrázok.

Dokumentárny film

Cieľom dokumentárneho filmu s názvom Kultúrne tradície Slovákov v Soľanoch bolo zachytiť obraz o zmenách v spôsobe života a kultúre v multikultúrnom prostredí Solian. Prvá časť filmu zaznamenáva rôzne pracovné činnosti a spoločenské aktivity, napríklad prácu na poli, varenie lekváru, pálenie pálenky, pečenie chleba, spolkovú činnosť a viaceré iné. Video je kombináciou dlhých záberov aj detailov s cieľom priblížiť čo najvierohodnejšie atmosféru jednotlivých úkonov. Druhá časť filmu je venovaná rozhovorom s autorským kolektívom, výsledkom a kontextom ich výskumnej činnosti v Soľanoch. Autori tu identifikujú špecifické kultúrne javy, ktoré sú charakteristické práve pre Soľančanov a porovnávajú ich so situáciou v širšom dolnozemskom geografickom a etnokultúrnom priestore.

Rozhovory:
Mgr. Svetlana Vojnićová Feldyová
Prof. PhDr. Jaroslav Čukan, CSc.
Doc. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD.
Doc. PhDr. Boris Michalík, PhD.
Doc. PhDr. Ivana Kontriková Šusteková, PhD.
PhDr. Michal Kurpaš, PhD.
PhDr. Roman Zima, PhD.

Réžia a kamera: PhDr. Roman Zima, PhD.
Strih: Mgr. Juraj Vojtek, PhDr. Roman Zima, PhD.
Nahovorila: Bc. Michaela Viskupičová
Hudba: Folklórna skupina KUS Ondrej Pekár
Trvanie filmu: 69 minút

Dokumentárny film je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/0873/13.

Záver

Vizuálna prezentácia tradičnej kultúry a procesov kultúrnych zmien dopĺňa predchádzajúce kolektívne monografické dielo *Soľany. Kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. Autorov zámer je originálny z hľadiska obsahu aj formálneho spracovania. Viedla ho prirodzená snaha pokúsiť sa o predstavenie tradičného sveta ako živého/dynamického a transformujúceho sa systému aplikovaním novej metódy a prostredníctvom poznatkov a prostriedkov, ktoré mal k dispozícii. Využitím hovoreného aj písaného slova a vizuálnej dokumentácie sprostredkováva možnosť revitalizácie slovenského jazyka a etnokultúrnej identity vo všetkých generačných aj sociálnych vrstvách slovenského obyvateľstva Solian. Rozširuje poznatky a dokumentačný potenciál o Slovákoch v Chorvátsku aj na Dolnej zemi. Tento pokus je výzvou k ďalším inováciám vedeckovýskumnej činnosti, jej dokumentácie a propagácie.

Summary

The way of settlement by Slovaks, multiethnic and multicultural character of Soľany, unrepeatable location and geographical conditions, similar and also totally different factors of culture shaping allow us to say that religiously bipolar community with roots at the Slovak territory is an integral part of the Low-Land Slovak world and at the same time it is in all aspects original. The ambition of this publication is to present the Slovaks in Soľany and their valuable culture at the borders of Central European and Balkan cultural area, at the crossroads of Christianity of Western and Eastern Rite, or Christianity and Islam. Spoken and written word, together with photographic and film/visual documentation are the message for Soľany and for wide surroundings, for the entire Low-Land as well as for Slovakia. Let everyone in a globalized world know and guard his/her cultural values, because they are the most precious thing which a person has and can offer to others to be able to compare and to know oneself better.

The publication is divided into seven thematic sections, which have emerged on the basis of research results. The first part is devoted to the definition of Soľany within the Eastern Slavonia and to characteristics of the Slovaks in Soľany. The second section briefly deals with the historical development and the activities of the Evangelical Church congregation. Other parts present association activities, architecture, traditional occupations and gastronomy. The final thematic part consists of documentation of everyday life of Soľany inhabitants. A brief written description of individual thematic units is complemented by photographic documentation. The objectives of the research activity are defined and visual documentation of the research team members is also included in the section entitled "From the Research". Photographic documentation is considered to be one of the practical results of the field research. It served to prepare the exhibition of the photographs entitled „Cultural Traditions of the Low-Land Slovaks". At the end of the publication the summarizing documentary film „Cultural Traditions of the Slovaks in Soľany" with the evaluating speeches of the authors can be found.

The visual presentation of traditional culture and processes of cultural changes complements the previous collective monograph *„Soľany. Cultural Traditions of the Slovaks in Slavonia"*. Authorial intention is original in terms of content as well as of formal processing. It was directed by natural effort to try to introduce the traditional world as a living/dynamic and transforming system by applying new methods and by the means of knowledge and tools, which were available. By using the spoken and written word and also the visual documentation, the publicaiton mediates the possibility of revitalization of Slovak language and ethno-cultural identity in all generational and social layers of the Slovak population in Soľany. It extends the knowledge and the documentary potential about the Slovaks in Croatia and also in the Low-Land. This attempt is a challenge to further innovation of research activities, their documentation and promotion.

Rezime

Način naseljavanja Slovaka, multietnički i multikulturni karakter Soljana, neponovljivi položaj te zemljopisni uvjeti, slični te sasvim različiti čimbenici formiranja kulture dozvoljavaju konstatirati da vjerski bipolarna zajednica sa korijenima s teritorije Slovačke nedjeljivi je dio doljnjozemaljskog slovenskog svijeta, a ujedno sa svih strana originalan. Ambicija ove publikacije je prezentacija soljanskih Slovaka i njihove dragocjene kulture na granicama srednjoeuropske i balkanske kulturne oblasti, na raskršću kršćanstva zapadnog i istočnog obreda, odnosno kršćanstva i islama. Govorena i pisana riječ, kao i fotografska i filmska/vizuelna dokumentacija poruka je za Soljane i široku okolicu, za cijelu doljnju zemlju i za Slovačku. Neka u globaliziranom svijetu svatko upoznaje i čuva svoje kulturne vrjednote, jer su ono najcijenjenije što ima i što može ponuditi drugima, kako bi se moglo uspoređivati i bolje upoznavati sebe.

Publikacija je podijeljena na sedam tematskih dijelova, koje su nastale kao rezultat istraživanja. Prvi dio posvećen je definiranju Soljana u okviru istočne Slavonije i karakteristike soljanskih Slovaka. Drugi dio stručno govori o povijesnom razvoju i djelovanju evangeličke crkvene općine. Ostali djelovi predstavljaju aktivnosti društava, arhitekture, tradicionalnih zaposljenja i gastronomije. Sadržaj posljednjeg tematskog dijela je dokumentacija o svakodnevnom životu Slovaka. Stručna pismena karakteristika pojedinačnih tematskih dijelova dopunjena je fotografskom dokumentacijom. U bloku koji se zove „Sa istraživanja“ definirani su ciljevi istraživanja te vizualna dokumentacija članova istraživačkog tima. U praktične rezultate terenskog istraživanja u Soljanima pripada fotodokumentacija. Poslužila je za pripremu izložbe fotografija, koja se zvala „Kulturne tradicije doljnjozemaljskih Slovaka“. Na samom kraju publikacije sumariziran je dokumentarni film „Kulturne tradicije Slovaka u Soljanima“ sa evaluacijskim govorima autora.

Vidna prezentacija tradicionalne kulture i procesa kulturnih promjena dopunjava prijašnje kolektivno monografsko djelo „Soljani. Kulturne tradicije Slovaka u Slavoniji“. Autorski cilj je originalan s gledišta sadržaja i formalne obrade. Vodio ga je prirodni cilj pokušati predstaviti tradicionalni svijet kao živ/dinamičan i transformirajući sistem apliciranjem nove metode i posredstvom znanja i sredstava koji su bili dostupni. Korištenjem govorne i pisane riječi te vizuelne dokumentacije posreduje mogućnost revitaliziranja slovačkog jezika i etnokulturnog identiteta u svim generacijskim i socijalnim slojevima slovačkog stanovništva Soljana. Širi znanje i dokumentacijski potencijal o Slovacima u Hrvatskoj i na Doljnjoj zemlji. Ovaj pokušaj je poziv za dalje inovacije istraživačko-naučnih aktivnosti, njenog dokumentiranja i propagiranja.

Literatúra a pramene

ČUKAN, Jaroslav, 2012. Dolnozemská enkláva ako špecifický kultúrny systém. In: *Svedectvá slovenského dolnozemského bytia : aspekty zo slovenskej dolnozemskej kultúrnej histórie a kultúrnej antropológie.* Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, s. 15-20. ISBN 978-973-107-083-4.

ČUKAN, Jaroslav. Medzilokálne kontakty. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii.* 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 95-119. ISBN 978-80-7121-327-7.

ČUKAN, Jaroslav, 2010. Jazyk v kontexte úvah o etnicite, kultúre a interkulturalite. In: *Acta Culturologica 18 : Európa – interkultúrny priestor.* Bratislava : Národné osvetové centrum, s. 262-269. ISBN 978-973-107-083-4.

ĆOVIC, Ivica – LUNKA, Tomislav – VIDAKOVIĆ, Vita, 1997. Vrbanja, Soljani, Strošinci – slike iz prošlosti. Drenovci: HRAŠĆE d.o.o. Drenovci. 84 s. ISBN 953-6538-04-0.

JOHNOVÁ, Radka, 2008. *Marketing kulturního dědictví a umění.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 288 s. ISBN 978-80-247-2724-0.

KARLÍČEK, Miroslav – KRÁL, Petr, 2011. *Marketingová komunikace : Jak komunikovat na našem trhu.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 224 s. ISBN: 978-80-247-3541-2.

KESNER, Ladislav, 2005. *Marketing a management muzeí a památek.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 304 s. ISBN 80-247-1104-4.

KONTRIKOVÁ ŠUSTEKOVÁ, Ivana. Kulinárne tradície. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii.* 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 167-199. ISBN 978-953-57961-0-7.

KONTRIKOVÁ ŠUSTEKOVÁ, Ivana. Tradičné zamestnania. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii.* 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 31-66. ISBN 978-953-57961-0-7.

KURPAŠ, Michal. Transformácie tradičnej architektúry. In: ČUKAN, Jaroslav. *Silbaš : Kultúrne tradície Slovákov v Báčke*. 1. vyd. Nový Sad: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, 2013, s. 220-246. ISBN 978-86-87947-10-8.

KURPAŠ, Michal. Transformácie tradičnej architektúry v Soľanoch. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. 1. vyd. Soľany : MS, 2014, s. 67-94. ISBN 978-953-57961-0-7.

KURPAŠ, Michal – ONDREJKA, Marek, 2012. Význam zachovávania špecifík krajinného rázu v cestovnom ruchu na príklade tradičnej architektúry. *Kontexty kultúry a turizmu.* Nitra: UKF v Nitre, (5)3, s. 19-23. ISSN 1337-7760.

LENOVSKÝ, Ladislav, 2013. Konfesionalita, kňaz a etnokultúrny vývoj minorít na príklade dolnozemských Slovákov, *Kontexty kultúry a turizmu.* Nitra: UKF v Nitre, (6)2, s. 8-12. ISSN 1337-7760.

LENOVSKÝ, Ladislav. Kontexty identity a etnografické črty. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 121-152. ISBN 978-953-57961-0-7.

LENOVSKÝ, Ladislav. Svadobné obyčaje. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 155-165. ISBN 978-953-57961-0-7.

MICHALÍK, Boris, 2012. K problematike spolkovej činnosti Slovákov na Dolnej zemi. In: *Svedectvá slovenského dolnozemského bytia : aspekty zo slovenskej dolnozemskej kultúrnej histórie a kultúrnej antropológie.* Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, s. 210-216. ISBN 978-973-107-083-4.

MICHALÍK, Boris. Spolková a záujmová činnosť – Kontakty so zahraničím. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 201-228. ISBN 978-953-57961-0-7.

MICHALÍK, Boris, 2013. *Spolková činnosť ako rozmer kultúry Slovákov v Srbsku.* 1. vyd. Nitra: UKF v Nitre. 140 s. ISBN 978-80-558-0272-5.

ŠUSTEKOVÁ, Ivana, 2008. *Podomoví obchodníci z Kysúc.* 1. vyd. Nitra: UKF v Nitre. 176 s. ISBN 978-80-8094-322-6.

ŠUSTEKOVÁ, Ivana, 2008. *Tradičné zamestnania Slovákov na Dolnej zemi.* 1. vyd. Békéscsaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku. 201 s. ISBN 978-963-87342-7-3.

VOJNIĆOVÁ FELDYOVÁ, Svetlana. Praktizovanie evanjelickej zbožnosti. In: ČUKAN, Jaroslav. *Soľany : kultúrne tradície Slovákov v Slavónii*. 1. vyd. Soľany: MS, 2014, s. 23-30. ISBN 978-953-57961-0-7.

Transformácia kultúry Slovákov v Soľanoch
Vizuálna prezentácia

Autor
PhDr. Roman Zima, PhD.

Autor fotografií
PhDr. Roman Zima, PhD.

Autor videa
PhDr. Roman Zima, PhD.

Posudzovatelia
Doc. PhDr. Michal Babiak, Mr.
Doc. PhDr. Ladislav Lenovský, PhD.

Zodpovedný redaktor
Prof. PhDr. Jaroslav Čukan, CSc.

Grafická úprava a návrh obálky
PhDr. Roman Zima, PhD.

Preklad do chorvátskeho jazyka
Mgr. Svetlana Vojnićová Feldyová

Preklad do anglického jazyka
PhDr. Roman Zima, PhD.

Vydavatelia
Slovenské vydavateľské centrum, Báčsky Petrovec
Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Publikácia je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/0873/13.

Rok vydania: 2014
Náklad: 200 ks DVD
Rozsah: 96 strán
Vydanie prvé

ISBN 978-86-7103-418-0 (v SVC)

< Obsah >

CIP